

Nuorisoseura – identiteetin rakentajasta harrastekerhoksi

■ PENTTI VIRRANKOSKI

Jaakko Numminen, *Yhteisön voima. Nuorisoseuraliikkeen historia* 1–5. Edita 2011.

Nuorisoseuraliikkeen historian on julkaissut Suomen Nuorisoseurojen Liitto (SNL). Runsaasti kuvitettu teos on hyvin laaja, yhteensä 3 352 sivua, jotka painavat tekijän mukaan noin 13 kiloa. Teksti on yleiseksi tulleeeseen tapaan melko harmaata, mikä on paha epäkohta, kun monet tämän teoksen hartaat lukijat ovat ikääntyneitä ja hieman heikkonäköisiä.

Tämän valtavan teoksen on kirjoittanut ministeri ja kunniatohtori Jaakko Numminen (s. 1928). Hän aloitti työn nuorena maisterina 1950-luvun alkuvuosina ja julkaisi vuonna 1961 teoksen ensimmäisen osan *Suomen nuorisoseuraliikkeen historia I. Vuodet 1881–1905*. Historiatyö keskeytyi tekijän virkamiesuraan, joka huipentui toimintaan opetusministerinä vuonna 1970 ja virkaan opetusministeriön kansliapäällikkönä 1973–94. Historian ensimmäisen osan tason vakuuttamana SNL odotti jatkoa kärsivällisesti Nummisen eläkevuosiin. Hän saattoikin työn jännevasti päätökseen noin 60 vuotta sen alkamisesta. Sanottakoon myös heti alkuun, että teos on laadultaan niin korkeatasoinen, että on syytä onnitella sekä tekijää että Suomen

Nuorisoseurojen Liittoa.

Teoksen ensimmäinen osa on paras, hyvin hyvää väitöskirjata-soa. Sen ilmestyessä ei tilaustyötä nähtävästi kelpuutettu opinnäytteeksi, vaikka sen luonne ei tässä tapauksessa ole lainkaan heikentänyt tekijän objektiivisuutta. Nummisen etupäässä opetushallinnollisista ansioista suoduilla filosofian kunniatohtorin arvoilla on siis vahvana katteena myös tämän teoksen korkea taso. Se on aiheellisesti julkaistu sellaisenaan *Yhteisön voima* -teoksen 1. osana. Aikaisemman version ainoa merkittävä puute, ruotsinkielisten nuorisoseurojen sivuun jättäminen, on täysin korjattu uuden teoksen toisessa osassa.

Teoksessa kiinnitetään hyvin paljon huomiota nuorisoseuraliikkeen organisaatioon, mikä on kylä hieman puuduttavaa lukemista vaikkakin tilaajan kannalta ymmärrettävää. Tekijä käsittelee kaikkea tapahtunutta eri maakuntien ja lukuisien paikkakuntien näkökulmasta. Sama pyrkimys näkyy kuvien valinnassa. Tarkoituksena on tietenkin ollut, että kaikki liikkeen veteraanit tunsivat historian omakseen, mutta tämä on laajentanut sitä arveluttavasti. Numminen olisi pystynyt epäilemättä pelkistämään esitystä paljon, jos olisi pitänyt sitä oikeutenaan.

Nuorisoseuraliikkeen menestyksen vaihtelevuus on ollut suurta eri maakunnissa. Se oli hyvin vahva syntyseudullaan Etelä-Pohjanmaalla, mutta vielä menestyksekkäämpi Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Numminen esittää

syynä näiden kolmen maakunnan sosiaaliset olot sekä eräät historialliset tekijät. Nuorisoseuraliikkeen alkuajan pyrkimys levittäytyä kaupunkeihin tyrehtyi pääosin jo autonomian ajan lopulla.

Numminen katsoo nuorisoseuraliikkeen edistäneen voimakkaasti paikallisen ja maakunnallisen yhteishengen ja identiteetin syntyä tai vahvistumista. Traaginen vaihe nuorisoseuraliikkeen historiassa alkoi Etelä-Karjalan lukuisien, vilkkaasti toimineiden seurojen joutuessa väistymään kotiseudultaan vuonna 1940 ja lopullisesti vuonna 1944. Osa niistä koetti jatkaa toimintaa heimon uusilla asuinsijoilla, aluksi varsin innokkaasti etenkin Helsingissä, jonne oli siirtynyt paljon karjalaisia. Yleensä seurojen oli kuitenkin vaikea toimia, kun entiset jäsenet asuivat pahoin hajallaan ja nuorisohakeutui piankin etupäässä paikallisiin nuorisoseuroihin. Useimmat Karjalasta siirtyneet seuratsammuiivat jo 1950-luvulla, mutta jotkut jatkoivat vaikeuksien uhallatoimintaa kauankin.

Tärkeä aspekti Nummisen työssä on nuorisoseurojen asema nuorisolle tarjoutuvien yhdistysten kentässä, missä tapahtui ajan mittaan suuria muutoksia. Autonomian ajalla kilpailijoiksi ilmaantuivat silloisten puolueiden nuorisojärjestöt ja ennen kaikkea työväenliike, johon kariutui nuorisoseuraliikkeen suuren johtajan Santeri Alkion toive, että mukaan saataisiin myös maaseudun nuorta työväkeä. Etelä-Pohjanmaallakin talol-

listen lapset ja työväki olivat niin etäällä toisistaan, että samoihin yhdistyksiin ei juuri mahduttu. Vuosina 1917–18 nuorisoseuralaiset ja työväenliike olivat tunnetusti toisiansa vastassa ja 1920- ja 1930-luvulla nuorisoseurojen kilpailujoina olivat suojeluskunnat, lottajärjestö ja urheiluseurat, koska nämä kaikki olivat aatteiltaan lähellä nuorisoseuroja. Toisen maailmansodan jälkeen nuorisoseurojen rinnalla ovat toimineet kansalaisopistot, poliittiset nuorisojärjestöt, maatalousjärjestöt ja seurakuntanuoret, eräissä taajamissa myös partiojärjestö.

Numminen käsittelee ansiokkaasti nuorisoseuraliikkeen aatepohjaa. Varsin kauan sen varsinaisena perustana oli snellmanilainen kansallisuusate, mihin liittyi Santeri Alkion tolstoilaisia piirteitä sisältänyt pyrkimys korostaa ihmisten kaikinpuolista tasa-arvoisuutta. Tärkeä päämäärä oli myös halu kohottaa maaseudun nuorison siiveillisestä tasoa. Tähän kuului raittius ja tupakoinnin karttaminen, mutta alkuaikoina haluttiin hylätä myös kahvi ja tee turhina ulkomaisina nautintoaineina. Maalaisnuorten käytöstapojakin tuli sievittää talonpoikaissäestön arvostuksen kohottamiseksi, siihen tähtäsi myös nuorten omatoiminen opiskelu. Tältä osin nuorisoseura-ate liittyi yleisempään talonpoikaissäestöideologiaan ja oli lähellä maalaisliiton pyrkimyksiä, vaikka nuorisoseuraliike pysyi organisaationa siitä erillään. Monet Maalaisliiton tärkeimmät johtomiehet Kyösti Kallioista Johannes Virolaiseen olivat kuitenkin olleet nuorina innokkaita nuorisoseuralaisia.

Nuorisoseura-ateen syntyäkana oli luonnollista, että siihen liittyi paljon kansallisromantiikka-

kaa. Sen piirissä onkin säilynyt nykyaikaan asti harrastusta kotimaiseen kulttuuriperinteeseen, kuten kansanmusiikkiin, kansantanssiin, kansallispukuihin ja juhlaperinteeseen (kruunuhäät, purppuri, Sääksmäen Ritvalan helkajuhla), paikoin myös kotiseuduntutkimukseen ja museotyöhön. Liikkeen idealistiseen aatepohjaan liittyi myös omatoiminen kansalaiskasvatus. Monipuolisen itseopiskelun tuli kohottaa nuorten yleissivistystä, ja yhteiskunnallisen valmiutensa lisäämiseksi he opettelivat puhetaitoa, kokoustekniikkaa ja kunnalliselämän tuntemusta. Merkittävä lehtimies ja kansanedustaja Kustaa Hautamäki, alkuaan räätäli, luonnehti tätä opiskelua ja sen tuloksia kutsumalla Kauhavan nuorisoseuran taloa ”Toivolan yliopistoksi”.

Numminen omistaa paljon huomiota nuorisoseuraliikkeen suhteelle kristinuskoon, papistoon ja tärkeimpiin herätysliikkeisiin. Alkiolla oli Lev Tolstoin oppilaana hyvin valoisa käsitys ihmisluonnosta, jonka epäitsekkyden ja rehellisyyden oikeanhenkinen itsekasvatus palauttaisi. Tältä pohjalta hän piti kristillistä lunastusoppia harhaanjohtavana. Tällainen aate johti tietysti ristiriitaan luterilaisen kirkon ja papiston kanssa. Alkio huomasi kyllä, että hänen kantansa uskontoon saattoi vahingoittaa nuoriseseuraliikettä, joten hän ei esittänyt sitä julkisuudessa kovin jyrkästi, ajan mittaan hän näkyi myös lähentyneen kirkon oppia. Tolstoilaisuutta esiintyi lähinnä joissakin Etelä-Pohjanmaan pitäjissä, mutta vain autonomian ajalla. Paikallisten nuorisoseurojen ja keskus-seurojen säännöissä luettiin kristillisuus monesti seuran aatepohjaan, ja vaikka sitä ei olisi mainittukaan,

kristillistä etiikkaa pidettiin ohjenuorana, näin varsinkin sisällissodan kokemusten jälkeen.

Papisto suhtautui nuorisoseuroihin hyvin vaihtelevasti. Kaikkialla maassa oli pappeja, jotka pitivät liikettä oikeanhenkisenä, toisten taas epäillä, että nuorisoseurat vieroittivat nuoria ainoastaan tärkeästä tai suorastaan viekottelivat heitä synnin teille. Silmätikkuna oli tietenkin tanssi, mutta sen ohella epäiltiin myös näytelmiä, joita pietismiin taipuvat papit olivat paheksuneet kustavilaiselta ajalta lähtien. Tätä antipatiaa myös ruokki eräiden näytelmien kirkkoa tai herännäisliikkeitä kritisoiva sisältö. Herännäisyyden piirissä säilyi yleisenä suorastaan kaavamainen näytelmien ja tanssin tuomitseminen 1930-luvulle saakka, kun taas evankelinen liike oli paljon suopeampi nuorisoseuroja kohtaan. Vanhoillislestadiolaiset suostuivat joskus tukemaan nuorisoseuran talon rakentamista saadakseen käyttäjä sitä omien seurojensa pitämiseen, mutta eivät sallineet lastensa liittyä nuorisoseuraan. Numminen käsittelee koko tätä vaativalta aihepiiriltä monesta näkökulmasta, kriittisesti ja asiantuntevasti.

Nuoriseseuraliikkeen alkiolainen aatepohja näytti olevan ennaltaan vielä 1950-luvulla, jolloin Etelä-Pohjalaisen Osakunnan kuraattorina toimineella Nummisella ja hänen osakuntatovereillaan oli paljon yhteyksiä nuorisoseuroihin. Jos ylioppilaan vanhemmat olivat olleet innokkaita nuoriseseuralaisia, erikoisesti keskusseurojen maakuntajuhlat vakuuttivat nuoren juhlavieraan liikkeen suuresta arvosta. Myöhemmin liikkeen näkyvä aatteellisuus on heikentynyt ja nuorisoseurojen tehtäväksi on jää-

nyt ennen kaikkea hyvin monenlaisten harrasteiden organisointi. Monella paikkakunnalla on harrastettu nuorisoseuraliikkeen alkuajoilta juontuvaa arvokasta toimintaa taiteiden parissa: näyttelemisen, taidelausunnan, soiton ja laulun, tanhujen ja muun liikunta-taiteen. Joissakin nuorisoseuroissa tällaiset harrasteet ovat kukoistaneet aivan viime aikoinakin. Lukuisat nuorisoseurat ovat toisaalta sammuneet senkin vuoksi, että syrjäkylien väestö on pahoin vähentynyt. Elinkeinorakenteen suuret muutokset ja maassamuutto ovat yleensäkin kaventaneet nuorisoseuraliikkeen toiminnan edellytyksiä.

Kaikki maaseudun kulttuuriharrastukset joutuivat vaakalaudalle television vaikutuksen alettua 1950-luvun lopulla. Sen esitykset, ja myös yleisradion kiitettävän runsas taidemusiikin tarjonta, soivat uusia mahdollisuuksia henkisen kulttuurin viljelyyn, mutta vain valmista vastaanottamalla, ei itse tekemällä. Jaakko Numminen ei käsittele kysymystä uusimman populaarimusiikin ja siihen liittyvien joukkotapahtumien vaikutuksesta nuorisoseuraliikkeeseen, mutta tekijän ikätoverista se voi näyttää uhkaavalta. Liikkeen jäsenmäärät ovat olleet viime vuosikymmenillä jopa suuremmat kuin koskaan varhemmin, mutta sen vaikutus on rajoittunut vahvasti tietyille seuduille ja paikkakunnille, etupäässä Länsi-Suomeen ja Pohjanmaalle. Eteläisten suurkaupunkien lehdissä liike näkyy nykyään varsin heikosti, mutta eräät maakuntalehdet antavat toisenlaisen kuvan.

Numminen esittää vielä teosarjan lopussa olevassa yhteenvetävässä katsauksessa arvioita nuo-

risoseuraliikkeen historiallisesta merkityksestä. Sitä on vaikea tehdä kovin täsmällisesti, koska liikkeen monipuolinen vaikutus on liittynyt maamme henkisen ja sosiaalisen kulttuurin kehitykseen, jota ei voi määritellä numeroin. Tekijän kokonaisarvio, että nuorisoseuraliikkeen merkitys etenkin maaseudun nuorison kansalaiskasvatuksen ja kulttuurityön organisoinnissa on ollut hyvin tärkeä, ei näytä kuitenkaan sen liialliselta korostamiselta. Aivan sama käsitys on esitetty aikaisemmin muun muassa kahden *Suomen kulttuurihistorian* artikkeleissa (1936 Zachris Castrén; 1980 ja 1982 useita kirjoituksia), joita Numminen ei ole huomannut käyttää oman arviointinsa tukena.

Kirjoittaja on Turun yliopiston Suomen historian emeritusprofessori.